

Okul Müdürlerinin Sorumlu Liderlik Özelliklerinin Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerine Etkisi

Mesut BALI¹ Metin KARACA² Pınar KARACA³ İsmail Gökhan GÜNDÜZ⁴ İmdat KARABOĞA⁵

¹Eğitimci, usakmeb@gmail.com ORCID: 0009-0002-5674-4968

²Eğitimci, mteen64@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9607-6893

³ Eğitimci, pkaraca2412@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5457-4269

⁴Eğitimci, igg6443@gmail.com, ORCID: 0009-0005-6454-8045

⁵Eğitimci, imdatkaraboga64@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-7542-6506

Özet: Bu araştırma; okul müdürlerinin sorumlu liderlik özelliklerini öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Amaç doğrultusunda, kişisel bilgi formu ve sorumlu liderlik ölçeğinden oluşan anket formu; 2022-2023 eğitim öğretim yılında Uşak ilindeki resmi okullarda görev yapan 382 öğretmene gönüllü olarak uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 istatistik programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin yüksek düzeyde sorumlu liderlik özelliklerine sahip oldukları belirlenirken, öğretmenlerin orta düzeyde örgütlerine bağlı oldukları belirlenmiştir. Okul müdürlerinin liderlik özellikleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu, okul yöneticilerinin sorumlu liderlik özelliklerine sahip olma düzeyleri arttıkça öğretmenlerin örgütlerine olan bağlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, liderlik özellikleri, sorumlu liderlik, okul müdürleri.

The Effect of Responsible Leadership Characteristics of School Principals on Teachers' Organizational Commitment Levels

Abstract: This research was conducted in order to examine the effects of responsible leadership characteristics of school principals on teachers' organizational commitment levels. In line with the aim, the personal information form and the questionnaire consisting of the responsible leadership scale were applied voluntarily to 382 teachers working in public schools in Uşak province in the 2022-2023 academic year. The data obtained from the surveys were evaluated using SPSS 22.0 statistical program in a computer environment. As a result of the research, it was determined that school administrators have high-level responsible leadership characteristics, while teachers are connected to their organizations at an intermediate level. It has been concluded that there are significant relationships between the leadership characteristics of school principals and the organizational commitment of teachers, and as the level of having responsible leadership characteristics of school Deceptors increases, the teachers' commitment to their organizations increases.

Key Words: Leadership, leadership characteristics, responsible leadership, school principals.

1. GİRİŞ

Liderlik sosyal bir olgudur. Liderlik, bireylerin birlikte yaşadığı ve birlikte hareket ettiği yerde vardır. Bir araya getirilen tüm eylemlerin sonuçları, liderin davranışı arasında bir ilişki oluşturur ve başarı veya başarısızlık lidere atfedilir. Literatürün ve uygulamanın lider odaklı olmasının en önemli nedenlerinden biri kişisel ve örgütsel amaçlardır (Kul ve Güçlü, 2010: 1023). Liderler örgütsel amaçlar koyar ve bu amaçlara ulaşmak için iç ve dış çalışma koşullarını iyileştirirler (Budak ve Budak, 2004: 380). Eğitim örgütlerinin liderleri, örgütsel amaçlara ulaşmak için örgütteki tüm paydaşlar arasında en üst düzeyde koordinasyonu sağlamalıdır. Eğitim örgütlerinde örgütsel amaçlara ulaşmak, öğretmenler arasındaki ilişkileri düzenlemek, örgüte bağlılık ve güven duygusu geliştirmek ancak okul

yöneticilerinin liderlik becerileri ile sağlanabilir (Bakkalbaşı, 2017).

Liderlik literatüründe çok farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu tarzlar öncelikle demokratik, otoriter, vizyoner, otantik, karizmatik, kültürel, etik, dönüştürücü, etkileşimci ve öğretimsel liderliktir (Özkul vd., 2022: 585).

Sorumlu liderlik, diğer liderlik türlerine göre yeni bir kavram olup, paydaşlara karşı hesap verebilirliği ve sürdürülebilir bir dünyayı içeren bir liderlik yaklaşımı olarak halen çalışılmaktadır (Özkan, 2022: 34). Sorumlu liderlik; "örgütün iç ve dış tüm paydaşlarında güven oluşturacak ilişkiler kurmak, ortak ve paylaşılan bir vizyon yaratmak için sorumluluk odaklı faaliyetleri tasarlama ve

yürürlüğe koyma yeteneği olarak ifade edilebilir” (Özkan ve Üzüm, 2021: 199).

Bir eğitim lideri olarak müdürün liderlik tarzı ile öğretmenlerin örgütün bir üyesi olarak okula bağlılıkları arasında çok güçlü bir bağ vardır. Bir öğretmen kendini kurumda rahat ve değerli hissettiğinde okula karşı tutumu da olumlu olacaktır. Çağdaş lider, değişime ve yeniliğe açık, çalışanların örgüte bağlılığını artırmak için çabalayan, çalışanların fikir ve fikirlerine değer veren, onları karar alma süreçlerine dahil eden, bireysel farklılıklarını dikkate alarak yöneten vizyonerdir (Demirel ve Çakınberk, 2010).

Literatürde farklı liderlik stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarda, okul yöneticilerinin liderlik özelliklerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Kul ve Güçlü, 2010; Okçu, 2014; Demirtaş ve Şama, 2016; Türkmen, 2016; Yıldırım, 2017; Tekingündüz, 2017; Özkul vd., 2022)

Okul müdürlerinin sorumlu liderlik özellikleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları arasında ilişkiler olabileceği düşüncesiyle bu araştırma planlanmıştır.

Örgütsel bağlılık, insanların çalıştıkları örgütten ayrılmak istememeleri, kendilerini çalıştıkları örgüte ait hissetmeleri ve kendilerini örgütün bir parçası olarak görmeleridir (Chughtai ve Zafar, 2006). Örgütsel sorumluluğu yüksek olan öğretmenler, yeni fikirler üretirler, sorumluluk eşittir güç olarak üstlenirler ve örgütsel amaçlar doğrultusunda gerektiğinde fedakarlık yapmaktan çekinmezler. Bu nedenle okul yöneticilerinin öğretmenlerin örgütlerine bağlılıklarını artırmak için katı yönetim biçimleri yerine esnek, motive edici ve destekleyici yönetim biçimlerini benimsemeleri gerekmektedir (Can ve Özer, 2011).

Araştırmalarda sorumlu liderlik uygulamalarının olumlu bireysel ve örgütsel sonuçları ortaya konulmuştur. Kişisel olarak çalışanların istifa niyetlerini ve etik dışı davranışlarını azaltır, iş doyumlarını, performanslarını ve bağlılıklarını artırır. (Özkan, 2022: 34).

Ulusal literatürde yeni yeni incelenen sorumlu liderlik üzerine sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır.

Akkuş (2022) araştırmasında okul yöneticilerinin sorumlu liderlik özelliklerinin öğretmenlerin iş tatmin düzeylerini olumlu etkileyerek artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Özan, Bayar ve Alakel (2023) araştırmalarında öğretmenlerin sorumlu liderlik algısının iş aile

çatışması ve örgütsel yabancılaşma düzeylerini azalttığı görülmüştür.

Özan, Güneş ve Güneş (2023) yapılan araştırmada sorumlu liderliğin öğretmenlerin kariyer tatminleri ve işe adanmışlık davranışlarını olumlu etkilediği saptanmıştır.

Bu araştırmada ise okul yöneticilerinin sorumlu liderlik özelliklerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkileri incelenmektedir.

2. MATERYAL VE METOD

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. “İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır” (Karasar, 2009: 79).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Uşak ilinde bulunan, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma kolayda örneklem yöntemi ile belirlenen 382 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Üç bölümden oluşan anketin ilk bölümünde öğretmenlerin tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yönelik 5 soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde sorumlu liderlik ölçeği ve son bölümünde örgütsel bağlılık ölçeği yer almıştır.

2.3.1. Sorumlu Liderlik Ölçeği

Araştırmada okul yöneticilerinin sorumlu liderlik özelliklerini belirlemek için Özkan ve Üzüm (2021) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış olan sorumlu liderlik ölçeği kullanılmıştır. Söz konusu ölçek 5’li likert tipinde tek boyut altında toplanan 5 önermeden oluşmuştur. Ölçekteki önermeler 1: Kesinlikle katılmıyorum - 5: Kesinlikle katılıyorum olarak seçeneklendirilmiştir. Araştırmada ölçeğe ilişkin güvenirlik analizi tekrarlanmış ve ölçeğin güvenirlik değerinin 0.89 olduğu belirlenmiştir.

Cronbach’s Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
 $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
 $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
 $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

2.3.2. Örgütsel Bağlılık Ölçeği

Meyer, Allen ve Smith (1993) tarafından geliştirilen; Dağlı, ve diğerleri (2018) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan "Örgütsel Bağlılık Ölçeği"nden yararlanılmıştır. Bu ölçek beşli Likert tipindedir ve "duygusal bağlılık, devamlılık bağlılığı ve normatif bağlılık" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. 1,2,3,4,5, ve 6. maddeler duygusal bağlılığı; 7,8,9,10,11 ve 12. maddeler devam bağlılığını; 13,14,15,16,17 ve 18. maddeler normatif bağlılığı ölçmektedir. Ölçekte yer alan 3,4,5 ve 13. maddeler olumsuzdur ve analiz sırasında ters kodlanarak

değerlendirilmiştir. Araştırmada ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizi tekrar edilmiştir ve ölçeğin güvenilirlik değerleri; normatif bağlılık için 0,90, devam bağlılığı için 0,91, duygusal bağlılık için 0,90 ve örgütün tamamı için 0,92 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Anketlerden ulaşılan verilerin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında yapılmıştır. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerinin incelenmesinde frekans ve yüzde, sorumlu liderlik ve örgütsel bağlılık düzeylerinin belirlenmesinde ortalama standart sapma istatistiklerinden faydalanılırken, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde korelasyon ve çoklu regresyon analizinden faydalanılmıştır.

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklere göre dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	193	50,5
	Erkek	189	49,5
Medeni Durumu	Evli	212	55,5
	Bekar	170	44,5
Yaş Grubu	30 Ve Altı	117	30,6
	31-35	70	18,3
	36-40	61	16,0
	41-45	60	15,7
	45 Üzeri	74	19,4
Mesleki Kıdem	10 Yıl Ve Altı	148	38,7
	11-20 Yıl	139	36,4
	20 Yıl Üzeri	95	24,9

Öğretmenler cinsiyete göre 193'ü (%50,5) kadın, 189'u (%49,5) erkek olarak dağılmaktadır. Öğretmenler medeni duruma göre 212'si (%55,5) evli, 170'i (%44,5) bekar olarak dağılmaktadır. Öğretmenler yaşa göre 117'si (%30,6) 30 ve altı, 70'i (%18,3) 31-35, 61'i (%16,0) 36-40, 60'ı (%15,7) 41-45, 74'ü (%19,4) 45 üzeri olarak dağılmaktadır. Öğretmenler mesleki kıdeme göre 148'i (%38,7) 10 yıl ve altı, 139'u (%36,4) 11-20 yıl, 95'i (%24,9) 20 yıl üzeri olarak dağılmaktadır.

Öğretmenler okulda çalışma süresine göre 141'i (%36,9) 5 yıl ve altı, 124'ü (%32,5) 6-10 yıl, 117'si (%30,6) 10 yıl üzeri olarak dağılmaktadır.

Öğretmenlerin sorumlu liderlik ve örgütsel bağlılık yönelik; aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum düzeyleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Sorumlu Liderlik ve Örgütsel Bağlılık Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.
Sorumlu Liderlik	382	3,871	1,003	1,080	7,000
Örgütsel Bağlılık (Genel)	382	3,246	0,741	1,330	5,000
Duygusal Bağlılık	382	3,220	0,936	1,000	5,000
Devam Bağlılığı	382	3,262	0,735	1,500	5,000
Normatif Bağlılık	382	3,256	0,832	1,170	5,000

Öğretmenlerin “sorumlu liderlik” ortalaması yüksek 3,871±1,003 (Min=1.08; Maks=7), “örgütsel bağlılık” ortalaması orta 3,246±0,741 (Min=1.33; Maks=5), “duygusal bağlılık” ortalaması orta 3,220±0,936 (Min=1; Maks=5), “devam bağlılığı” ortalaması orta 3,262±0,735 (Min=1.5; Maks=5),

“normatif bağlılık” ortalaması orta 3,256±0,832 (Min=1.17; Maks=5) olarak saptanmıştır. Öğretmenlerin sorumlu liderlik ve örgütsel bağlılık düzeylerini belirleyen boyutlar arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Sorumlu Liderlik ve Örgütsel Bağlılık Puanları Arasında Korelasyon Analizi

Örgütsel Bağlılık (Genel)	Sorumlu Liderlik	
	r	0,575**
	p	0,000
Duygusal Bağlılık	r	0,553**
	p	0,000
Devam Bağlılığı	r	0,477**
	p	0,000
Normatif Bağlılık	r	0,494**
	p	0,000

*<0,05; **<0,01; Pearson Korelasyon Analizi

Sorumlu liderlik, örgütsel bağlılık, duygusal bağlılık, devam bağlılığı, normatif bağlılık, puanları arasında korelasyon analizleri incelendiğinde; örgütsel bağlılık ile sorumlu liderlik arasında r=0.575 pozitif orta (p=0,000<0.05), duygusal bağlılık ile sorumlu liderlik arasında r=0.553 pozitif orta (p=0,000<0.05),

devam bağlılığı ile sorumlu liderlik arasında r=0.477 pozitif orta (p=0,000<0.05), normatif bağlılık ile sorumlu liderlik arasında r=0.494 pozitif orta (p=0,000<0.05) düzeyde korelasyon bulunmuştur.

Tablo 4: Sorumlu Liderliğin Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Örgütsel Bağlılık (Genel)	Sabit	1,601	12,904	0,000	187,512	0,000	0,329
	Sorumlu Liderlik	0,575	13,694	0,000			
Duygusal Bağlılık	Sabit	1,223	7,665	0,000	167,094	0,000	0,304
	Sorumlu Liderlik	0,553	12,926	0,000			
Devam Bağlılığı	Sabit	1,910	14,458	0,000	111,778	0,000	0,225
	Sorumlu Liderlik	0,477	10,572	0,000			
Normatif Bağlılık	Sabit	1,670	11,291	0,000	122,594	0,000	0,242
	Sorumlu Liderlik	0,494	11,072	0,000			

Lineer Regresyon Analizi

Sorumlu liderlik ile örgütsel bağlılık arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=187,512; p=0,000<0.05). Örgütsel Bağlılık düzeyindeki toplam değişim %32.9 oranında sorumlu liderlik tarafından açıklanmaktadır (R²=0,329). Sorumlu Liderlik örgütsel bağlılık düzeyini arttırmaktadır (β=0,575).

Sorumlu liderlik ile duygusal bağlılık arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=167,094; p=0,000<0.05). Duygusal Bağlılık düzeyindeki toplam değişim %30.4 oranında sorumlu liderlik tarafından açıklanmaktadır (R²=0,304). Sorumlu Liderlik duygusal bağlılık düzeyini arttırmaktadır (β=0,553). Sorumlu liderlik ile devam bağlılığı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=111,778; p=0,000<0.05). Devam Bağlılığı düzeyindeki toplam değişim %22.5 oranında sorumlu liderlik tarafından açıklanmaktadır

(R²=0,225). Sorumlu Liderlik devam bağlılığı düzeyini arttırmaktadır (β=0,477).

Sorumlu liderlik ile normatif bağlılık arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=122,594; p=0,000<0.05). Normatif Bağlılık düzeyindeki toplam değişim %24.2 oranında sorumlu liderlik tarafından açıklanmaktadır (R²=0,242). Sorumlu Liderlik normatif bağlılık düzeyini arttırmaktadır (β=0,494).

SONUÇ

Okul müdürlerinin sorumlu liderlik özelliklerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerine etkisini incelemek için gerçekleştirilen araştırmaya 2022-2023 eğitim öğretim yılında Uşak ilindeki kamu okullarında görev yapan 382 öğretmen gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri duygusal

bağlılık, devam bağlılığı, normatif bağlılık olmak üzere üç boyut altında ayrıca bu boyutların toplam ortalamasını ifade eden genel örgütsel bağlılık olarak incelenmiştir. 5 üzerinden yapılan değerlendirmeye göre öğretmenlerin normatif bağlılık düzeyleri 3,256, devam bağlılık düzeyleri 3,262, duygusal bağlılık düzeyleri 3,220 ve genel örgütsel bağlılık düzeyleri 3,246 ortalama puan almışlardır. Alınan puanlar incelendiğinde tüm boyutlarda öğretmenlerin örgütlerine orta düzeyde bağlı oldukları söylenebilir.

Araştırmada okul müdürlerinin sorumlu liderlik düzeyleri 5 üzerinden yapılan değerlendirmeye göre 3,871 olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile okul müdürleri yüksek düzeyde sorumlu liderlik özelliklerine sahiptirler.

Araştırmada okul müdürlerinin sorumlu liderlik düzeyleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda sorumlu liderlik ile örgütsel bağlılığın tüm boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Okul müdürlerinin sorumlu liderlik düzeyleri arttıkça veya azaldıkça aynı doğrultuda öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri artmakta veya azalmaktadır.

Araştırmada okul müdürlerinin sorumlu liderlik düzeylerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerindeki etkileri regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda okul müdürlerinin sorumlu liderlik düzeylerinin öğretmenlerin duygusal bağlılık düzeylerini %30,4, devam bağlılık düzeylerini %22,5, normatif bağlılık düzeylerini %24,2 ve genel örgütsel bağlılık düzeylerini %32,9 oranında artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

Araştırmada öğretmenlerin tüm boyutlarda orta düzeyde örgütsel bağlılığa sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin artırılmasına yönelik gerek okul yönetimlerinde gerekse il, ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından hizmet içi eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırmada okul müdürlerinin yüksek düzeyde sorumlu liderlik özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir. Mevcut durumun korunarak geliştirilmesi için okul müdürlerine okul yönetiminde liderlik, sorumlu liderlik ve önemi üzerine hizmet içi eğitimlerin verilmesi önerilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını artırıcı faaliyetler konusunda okul müdürleri bilgilendirilmelidir.

Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Uşak ilinde faaliyet gösteren resmi okullarda görev yapan 382 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Daha geniş örneklem üzerinde araştırmanın benzerlerinin yapılması konu hakkında genelleme yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Bu araştırma okul müdürlerinin sorumlu liderlik özelliklerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerinde farklı liderlik (dönüşümcü, etkileşimci, demokratik vb.) farklı liderlik özelliklerinin incelendiği araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, M. (2022). Okul Yöneticilerinin Sorumlu Liderlik Özelliklerinin Öğretmenlerin İş Tatminleri Üzerindeki Etkisi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* 8 (1), 31-35
- Bakkalbaşı, Ş. O. (2017). Yönetim Biliminin Doğuşu Ve İlk Temsilcileri Hakkında Bir Tartışma. *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(2), 431-452. <https://doi.org/10.14780/muiibd.384135>
- Budak, G. ve Budak, G. (2004). *İşletme Yönetimi*. İzmir: Barış Yayınları.
- Can, N. & Özer, S. (2011). Eğitim Örgütlerinde Lider Davranış Biçimleri İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki: Nevşehir İli Örneği. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-17
- Chughtai, A. A. & Zafar, S. (2006). Antecedents And Consequences Of Organizational Commitment Among Pakistani University Teachers. *Applied H.R.M. Research*, 11(1), 39-64.
- Dağlı, A., Elçiçek, Z. & Han, B. (2018). Örgütsel Bağlılık Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1765-1777.
- Demirtaş, E. & Şama, E. (2016). Okullarda Dönüşümcü Liderlik ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 275-298.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kul, M., & Güçlü, M. (2010). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1021-1038.
- Meyer, J. P., Allen, N. J., & Smith, C. A. (1993). Commitment To Organizations And Occupations: Extension And Test Of A Three-Component Conceptualization. *Journal Of Applied Psychology*, 78(4), 538.
- Okçu, V. (2014). Ortaöğretim Okulu Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(4), 501-524.
- Özan, M., Bayar, M., & Selçuk Alakel, B. (2023). Sorumlu Liderlik Algısının Öğretmenlerde İş Aile Çatışması Ve İşe Yabancılaşmadaki Rolü. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(2), 497-505.
- Özan, M., Güneş, N., & Cengiz Güneş, Özge. (2023). Algılanan Sorumlu Liderlik, Öğretmenlerin Kariyer

- Tatmini Ve İşe Adanmışlık Arasındaki İlişki. Ulusal Eğitim Dergisi, 3(2), 485–495.
- Özdamar, K. (2004). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi: SPSS-MINITAB. Kaan Kitabevi.
- Özkan, O.S & Üzüm, B. (2021). Sorumlu Liderlik: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 19 (4),199-212. DOI: 10.11611/yıl.1020593
- Özkul, R., Doğan, Ü., Abdurrezzak, S. & Yıldızbaş, Y. V. (2022). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel Güven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 21 (82) , 584-602 . Doi: 10.17755/Esosder.1018538
- Tekingündüz, N. (2017). İlkokul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türkmen, F.(2016). Ortaokul Yöneticilerinin Hizmetkar Liderlik Davranışlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları Üzerindeki Etkisi (Sinop İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun,
- Yıldırım, F. (2017). Okul Yöneticilerinin Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.